

Pratarmė

Skaitytojui pateikiamas leidinys – tai mokslinių straipsnių rinktinė, sudaryta XIV tarptautinės muzikos teorijos konferencijos „Muzikos komponavimo principai: sonorizmas“ pranešimų pagrindu. Konferencija vyko 2014 m. spalio 13–15 d. Vilniuje. Ją rengė Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir Lietuvos kompozitorių sąjunga.

Konferencijoje savo mokslines idėjas pristatė beveik dvi dešimtys muzikologų ir kompozitorių iš įvairių šalių – Lenkijos, Graikijos, Didžiosios Britanijos, Rusijos, Austrijos, Latvijos ir Lietuvos. Leidinyje spausdinami moksliniai straipsniai išdėstyti pagal tris potemes.

I potemė – „Teoriniai ir istoriniai sonorizmo aspektai“. Joje nuodugniau tyrinėjama sonorizmo prigimtis ir ištakos. Rimantas Janeliauskas iškelia idėją, kad įvairios sonorizmo atmainos (taip pat ir sekundos intervalo sonorizmas) atsiranda dėl sonantinio kompozitoriaus santykio su skambesiu. Ši mintis pagrįsta M. K. Čiurlionio, etnomuzikos ir XX a. muzikos kompozicijų analize. Baiba Jaunslaviete sonorinės medžiagos naudojimą kūrinys greta nesonorinės traktuoja kaip skirtingų stilių dialogą arba konfrontaciją. Remdamasi šiuolaikiniais Latvijos kompozitorių kūriniais, muzikologė nustato tokios medžiagos sąveikų tipus, pagrindžia muzikos kompozicijų formą ir estetiką. Manos Panayiotakis išryškina mintį, kad sonorinį įspūdį gali sukelti faktūra, kuri iš esmės sudaroma remiantis garsų aukščių serijomis ir mikrochromatiniais intervalų santykiais, nors sonorikai tai nėra būdinga. Prie šios išvados mokslininkas prieina nagrinėdamas G. Ligeti mikropolifoniją (*Melodien*). Andriaus Maslekovo straipsnio aktualumas susijęs su tuo, kad sonorikoje vyraujantis tembro parametras nėra tokiau mastu diferencijuotas kaip ritmas ir garsų aukščiai toninėje muzikoje. Tad vertikaliosios ir horizontaliosios sonorų struktūros tampa labai svarbios apčiuopiant sonorikos komponavimo principą. Benas Lunnas plėtoja pagrindines skambesio plazmos (iš esmės sonorinio lauko) sąvokas (skambesio kompasas, globalusis šaltinis, aukštieji dažniai, spektrinis pulsas) ir aptaria šių sąvokų realizavimą H. Rădulescu kūrinys. Rytis Ambrazevičius teigia, kad lietuviškų sutartinių sekundos yra kur kas artimesnės sonorizmui (psichoakustiniam šaižumui) nei disonanso pojūčiui, kylančiam dėl pačių sekundos tonų. Pasitelkęs psichoakustinę metodologiją, mokslininkas mėgina pagrįsti sutartinių (ir kitų kraštų diafonijų) sonorinių kirčių lauko apimtį.

II potemė – „Sonorizmas akustinėje muzikoje“. Autoriai čia gvildena labiau praktinius sonorikos taikymo aspektus. Kalliopi Stiga, tyrinėdama graikų kompozitorių kūrinius, pateikia įdomių ir vertingų sonorinės muzikos charakteristikų. Charris Efthimiou, lygindamas kai kurių roko grupių albumus (*Slayer, Metallica*, 1983–1986), atskleidžia jų spalvinį dizainą sonorikos, tembro ir ritmo atžvilgiais. Muzikologės Martos Szokos akiratyje plyti platus šiuolaikinių kūrinių vargonams spektras. Tyrinėtoją domina turtingos registruotės galimybės, kurias suteikia klasterių atlikimas vargonais. Apžvelgdama XX a. lenkų kompozitorių kūrybą, Ewa Kowalska-Zajac atskleidžia programinės muzikos idėjos tęstinumą sonoristinėmis priemonėmis. Kompozitorius Mārtiņš Viļumas, komentuodamas savo kūrinį „Tvyjōraan“, įvardija jo naudojamus skambesio perspalvinimo principus, t. y. mikrointonavimą ir artikuliaciją, taikomą drauge su metro ritmo autonomija ir pan.

III potemė – „Sonorizmas elektroninėje muzikoje“. Pasitelkdamas akusmatškumo sąvoką, Jonas Jurkūnas mėgina nusakyti naują muzikos meno situaciją, susijusią su elektroninės muzikos plėtra. Kompozitorių domina naujojo fenomeno dedamosios – sonorika ir pulsas. Antonas Rovneris pristato pirminius elektroninės-sonorinės muzikos Rusijoje faktus: ANS sintezatorių (1938) ir jam daugiausia sukūrusio kompozitoriaus S. Kreiči kūrinius. Sonorizmo reiškinys elektroninėje muzikoje, pasak muzikologės Justinos Humieckos-Jakubowskos, pasiteisino pirmiausia dėl atsivėrusių beribių sonologinių transformacijų, kuriomis meistriškai pasinaudojo žymūs XX a. kompozitoriai K. Stockhausen, L. Nono, L. Berio, G. Ligeti ir I. Xenakis.

Tikimės, kad keturioliktasis „Muzikos komponavimo principų“ tomas sulauks gausaus skaitytojų būrio ir bus naudingas kiekvienam besidominčiam muzikos sonorizmu. Redakcinė kolegija tikisi skaitytojų dėmesio tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Būsime dėkingi už visas pastabas ir atsiliepimus apie leidinį. Rengėjų vardu dėkoju visiems prisidėjusiems prie šio leidinio rengimo ir leidybos.

Prof. Dr. Rimantas Janeliauskas